

zi. Ezek tehát nem áhitattól csöpögő ábrándozók, hanem feszülő izmú cselekvő, alkotó életművészek. A hittanórákat olyannak kívánta ő maga is, hogy azokon ne száraz, poros elméletek léleknélküli recitálása folyjon, hanem frissen lüktessen a mai élet szívverése. Ezért minden tanítását a lelkesítő bátorítás, a felsőbbrendű hangulatosság meghittsége ragyogták át. Ifjúsági műveivel azt akarta elérni, hogy több legyen ebben az országban „a boldog, mosolygós gyermeki lélek, a tágra nyílt, csillagfényes gyermek szem.” (3, 5.). Annak a diadalmas világnézetnek akart ő híveket toborozni, amely örülni tud a természet szépségeinek, el tud merülni a művészetnek, az életörömmel minden tiszta megnyilvánulásában és a földi létnek adottságait is a felsőbbrendű ember nemes idealizmusával tudja nézni.

Lehetetlen volt szavának meggyőződést sugárzó ízzásából, írásainak karizmatikus fenköltéséből fel nem ismerni egy magasztosabb életstílus számára toborzó profétát; — s miként a ravennai asszony megérezte Dantén, hogy a túlvilágot is megjárta, hasonlóképen nem maradt rejtve, sőt nem maradt hatástalan az a szuggesztív varázs, amely a „rádióapostol”-nak, a „cserkészpap”-nak egyéniségéből áradt. A Vallásos Ifjú c. kötetből oldalszámra lehetne példákat felsorolni, hogy iparkodik Tóth Tihamér emberlétünknek véges szálaít is beleszőni abba a szövétnekbe, amelynek fénye örök távlatokat világít be. Így sikerül neki a jellemben és öntudatban tetetöltő értékeket a végtelen értékrend számára lefoglalni. Tóth Tihamér finom probléma-érzéke elsegítette a diáklelek legmélyebb rétegeihez. Közvetlenségében is szuggesztív egyénisége pedig olyan hatásosan tudta ez a vezérre vágyó diákságot megragadni, hogy bátran mondhatjuk: egy új világnézeti tájékozódást indított meg közöttük. Neve fogalom, műveinek olvasása pedig élmény, — sőt iránymutatás és memento! Pedagógiai értékeszméje a gyakorlati valóság szemléletnek és az elvi hivatástudatnak frigyéből alakult ki. Ezekből a jellemlélektani összetevőkből kapta Tóth Tihamér nevelői eljárása a legmélyebb ihletéseit s ugyancsak ezek a tényezők avatják szellemi örökségét időállóvá és hatékonyvá.

Visy József dr.

Az új olasz nőnevelés.

A Carta della Scuola XXI. cikkelye („dichiarazione”) a női iskolák új rendjét állapítja meg. („Ordine delle Scuole Femminili”). Az a különös figyelem, amellyel a társadalom az új nőnevelés kérdéseit kísérte, a sajtó és szakemberek hozzászólásai s magának Bottai nemzetnevelési miniszternek reádióelőadásai igazolják, hogy jogos és időszerű volt más alapokra helyezni

a női nevelést s megvonni törvényesen is azt a határt, ami a fiúk nevelésétől valójában minden időben elválasztotta.

Az iskolák állami rendezését siettette az a körülmény is, hogy a fascista Itáliának, amely időközben Abessziniával és Albániával izmosodott, egyre fokozódó igényei támadtak földön, égen és tengeren. Semmi sem észszerűbb, mint hogy a Regim elősegítette, vagy kitermelte azokat a kategóriákat, amelyek támogatják az államot életprogramjának a megvalósításában. Az új viszonylatok követelték az eddigi értékek újrátvizsgálását, újraértékelését is. Elérkezett az iskolaügyek átrendezésének az órája is. Így az Állam most már az iskolán át mindent követelhet a „sejtektől”, a polgároktól, mert mindent ad, mindenről gondoskodhatik, mert éppen ennek a lehetőségnek a megvalósítására hivatott az iskola.

A fascista iskolatörvények így lépést tartottak az olasz politika mai feladataival. Az alapvető elgondolás az volt, hogy mindenki a tehetségéhez mért helyen dolgozzék, ott érvényesüljön, mert a mindennél előbbvaló Államnak az érdeke ezt kívánja. Hogy ki hova való, az eldől az iskolai évek alatt s minden tehetség előtt nyitva áll az út. De a mult tapasztalatai azt igazolják, hogy részint a helytelen irányítás, részint hiúsági, előrehaladási és más okok miatt sokan visszaéltek a pályaválasztási szabadsággal. Az Állam, az új iskolai törvénnyel, most ennek elejét veszi. Elsősorban is alapvetően körülírja mindkét nemnek a foglalkozási ágát s azokat az eseteket, amikor egyik a másik területére átléphet.

Hogy egyenlő értékű-e a nő és a férfi, arról ma már nem kell vitatkoznunk, — jelentette ki Bottai miniszter egyik rádióbeszédében. A női kisebbségről szóló tanok az antifeminista irodalom körébe tartoznak s nem a gyakorlati életbe. Az ellenvetéseknek fölébe kerekedett a feminizmus, amelyik a női hivatást átértékelve, egyenlő jelentőségre emeli. Hogyan kell ezt az *átértékelést* elképzelnünk? A végzett munka értéke alapján! A corporatív állam berendezésében az összehasonlítás alapja ugyanis kizárólagosan a munka. A munka közös kötelesség és megvalósítja a férfi és nő között az emberi egyenlőséget. A kötelesség szociális jellegű: feltételekhez és a nemzeti közösség céljaihoz kötött. Mivel szociális kötelesség, azaz szociálisan determinált, a férfi és a női munka alapvetően elkülönült. Munkájuk mindig különböző, még akkor is, ha egy az elnevezése. Ha ennek a különbözőségnek az alapjáról van szó, méltányolni kell a női munkának a rendeltetésszerű különbözőségét. Ez lehet az az alap, hogy kiépítsük a helyes feminizmusnak, a jól értelmezett nőiességnek az elvét s nem az „elférfiasítását”. Ez az áramlat szükségszerűen az *idők szava*, ami ma minden területen érvényesül. Teljes megfelelője pl. a művészetben az anyag-

szerűség elve. Arról van ugyanis szó, hogy a fiziológiailag teljesen más irányú, de nem alacsonyabbrendű élethivatásra rendelt női erőket nem lehet büntetlenül más területre átváltani. Ezek szerint a helytelenül fölfogott feminizmus a fascista államban a múlté lett.

Itália a fent elmondott elvek alapján sajátos fascista feminizmust épített ki. *A maga helyén* elismeri ugyan a nőt minden téren, de elsősorban a család szolgálatába rendeli. Előkészíti és megkönnyíti a nők visszatérését a családdhoz. Az emberi munkának minden sejtjében résztvehet a nő, de női viszonylatban, amire testi- és lelkivilága determinálja. Amikor a korporatív rend eltéríti a nőket bizonyos pályáktól, nyilvános és magán hivataloktól, az Állam érdekében is gyakorlati hivatást teljesít: visszavezeti a nőt sajátos rendeltetéséhez; ahová az életpályák egészségtelen eltolódása miatt már azok sem mehettek, akik akartak. — Taníthat-e nő? veti fel a kérdést Bottani miniszter rádióelőadásában. Kétségkívül! Sőt, kell is, hogy tanítson. De csak a tanításnak olyan fokozataiban és csak olyan tantárgyakban, amelyekben a férfi tanerő már fiziológiailag sem arra rendelt s már ezért sem lehet vetélytársa a nőnek. — Minden téren: tudományban, művészetben, sportban és így tovább, van a nőnek sajátos, elidegeníthetetlen része. A rendelet tehát nem zárja el a lehetőségét annak, hogy a nő az élet minden területén kivége a részét és együtt harcoljon a férfivel a mindennapi kenyérért. Csak egyet nem tűr: A nő testi és lelki berendezésével teljesen ellentétes hivatás betöltését. Ez bűn a nőért, bűn a társadalomért és az Államért. Már pedig Itáliában minden az Államért van és az Állam mindenkiért. Ha valaki nem azt a munkát végzi, amire szellemi és fiziológiai adottságai kötelezik, nemcsak az állam gépezetének árt, hanem a közösségnek, embertársainak is. Így az Állam mindenki javára cselekszik, ha erejének érvényesítésével *nem*-mel válaszol minden visszaélésre.

Miután így meghatározták a nő helyét és szociális hivatását, elsősorban a fascista életben, a törvény gondoskodott arról, hogy a cél elérésére megfelelő tanintézetek is álljanak rendelkezésül. A két nem elkülönítése már megkezdődött a vegyes iskolák átszervezésével, amivel rést ütöttek az eddigi koedukációs módszeren. Már ez jelzi a női munkák új irányát. Természetesen minden átmenet nélkül nem változtatja meg a rendelkezés az eddigi formákat, amennyiben a leányok továbbra is látogathatják a közös iskolákat, sőt az elemi és középső fokra is utaltak, mert azokban a típusokban külön leányiskola nincsen.¹ Ez iskolatípus alsó három éves tagozata, azt a feladatot

¹ Ember Ernő dr. »Az olasz köznevelésügyi alaptörvény«. Protestáns Tanügyi Szemle. 1939/40.

tűzi maga elé, hogy a nőket a férfiakétól különböző hivatásuk teljesítésére minél alkalmasabbá tegye.

Milyen utakat kereshet tehát az ifjú leány, amikor elhagyja az elemi iskola padjait? Vagy olyan tanulmányokat folytat, aminek a lényege a férfi és a nő különböző képességének, értelmi és erkölcsi irányainak nem áll útjába, vagy előkészül a házi és családi életre, női hivatásának a gyakorlására, olyan kulturális keretek között, amelyekbe beletartozni méltakülözhetetlen egy „harmonikus női személynek“.

A női iskoláknak szóló új rendelkezéseket a XXI. „dichiarazione“ tartalmazza (Ordine della Scuole Femminili) s világosan meghatározza a női munkának az új célját, az egységesítésnek az elveit: a tudomány és a munka között. „A nő nem töltheti be egészen és helyesen szociális küldetését, ha nincs tudományosan előkészítve, ha nem meveli és fejleszti összes értelmi képességét, ami „megadja a női jelleg vidámságának és biztonságának bélyegét.“ Ez a jelleg az élet valamennyi problémájának a tisztánlátásából ered.

Megkezdzi tehát a fiatal leány a középiskolák látogatását, erkölcsi és értelmi formálásának első igazi helyét. Belép azután a 3 évfolyamú női intézetbe, majd a kétéves Magisteroba, szellemi tantárgyai mellett fokozatosan megismerve a női testi munka formáit is. Így készül fel „észszerűen, testileg és lelkileg, a háznak a kormányzására.“ Ily előkészítés mellett az a nő is, aki még nem szentelheti magát a családnak, taníthat az ovódáknak, vagy tovább tanulva megszerézheti a képesítést azokra a területekre, ahová hajlamai irányulnak, s megnyílik előtte az egyetem is. A női iskolák is, természetszerűen „egymásból nyílnak“, vagyis a továbbjutás az eddiginél sokkal fokozottabban csak akkor lehetséges, ha a leány a megelőző fokokban, a rendszeres ellenőrzés, s vizsgálatok után mindenképpen bebizonyítja alkalmasságát arra, hogy ismét „továbbmehet“. Ez a megvizsgálás a legteljesebb pártatlansággal és lelkiismeretességgel történhet, mert az egész rendszernek olyan a felépítése, ami szinte teljesen kizár minden igazságtalan kedvezményt, — a tehetség rovására.

A szelektálást a fasizmus létérdeknek tekinti s nagyon komolyan veszi. Hiszen a helyes kiválogatódáson nyugszik az Állam ereje s ezen át a polgárok boldogulása. Az állam éberem őröködik azon, hogy mindenki a megfelelő helyre kerüljön. És a fasizmus vigyáz arra, hogy az a nő, már pedig a legtöbb nő, aki az otthon, a család boldogságáért küzd, erre a küzdelemre ne felületes „kulturális javakkal“ „felszerelten“ induljon. Erről valamennyi női iskola gondoskodik. Az összes női tantárgyak közt azonban első helyen állnak a gyermeknevelés és a háztartásban, kiegészítik egészségügyi és árutani ismeretekkel s gya-

korlati házi munkálatokkal. A nemrégiben megjelent iskola-törvény (Carta della Scuola) tehát a nők részére s olyan iskola-fajokat írt elő, ahol értelmi és „manuális“ elfoglaltságuk tesztükre és lelkükre szabott. Öntudatosította, amit eddig legfeljebb rendszertelenül, inkább hallomás útján tudtak, öntudatosította, amit eddig legtöbbször ösztöneikre bízta.

A női iskolák berendezésének pontos ismertetése külön tanulmány feladata lenne. Erre teljes egészben már azért sem vállalkozhattunk, mert a törvény is csak az alapokat jelöli meg s a részletek kidolgozásában a jövő iskolai év kezdetére várható a teljes egység. El kell még azt is mondaniuk, hogy ez a Scuola feminile a gyakorlatban eddig is megvolt úgy, hogy alapelveit tekintve, már a fascizmus első évétől a mostani törvényes megvalósulás elveit követte. De az intézményes átszervezés lélektani pillanata most érett be s ez lehetővé tette a látzólag máról-holnapra történő változást. A „változást“ az iskolákkal párhuzamosan számos ifjúsági szervezet (G. U. F. G. I. L. ecc.) is előkészítette.

Ezek tehát azok az utak, amiket a fascizmus jelöl a nőknek. Nem szárazak, és nem fáradságosak, mert természetesen következnek a fascizmusból, aminek a légkörében már tizennyolcadik éve élnek. E rendszer parancsa; szánja rá magát mindenki teljes tudásával céljaira, erkölcsi, családi és polgári hivatására. A fascizmust nem érheti az a vád, hogy elzárja a nők elől a tudomány útját. Ezt csak azok híresztelhetik, akik nem ismerik a mai Itáliát. A fascizmus csak gátat vet a nők beözönlésének olyan területeken, ahová őket valójában mindig a kényszer, a rendezetlen társadalmi állapotok, vagy az emancipálódásnak valami nevetséges túlhajtása vezette. A Carta della Scuola megjelölte azokat az utakat, amiket a nők követhetnek s ezek megtartását az Állam minden erővel ellenőrzi. Azokon a területeken pedig, ahol a nő munkaereje társulhat a férfiével, feltárja sajátos részvételüknek módját.

Tóth Ervin dr.